

DOMSTOLENS DOM
av den 16 juni 1981*

I mål 126/80

har Tribunale civile di Ragusa till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Maria Salonia, Ragusa,

och

Giorgio Poidomani, Ragusa,

Franca Baglieri, änka, född Giglio, Ragusa.

Begäran avser tolkningen av artiklarna 85 och 86 i EEG-fördraget.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden J. Mertens de Wilmars, avdelningsordförandena P. Pescatore och Mackenzie Stuart samt domarna A. O'Keefe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due, U. Everling och A. Chloros,

generaladvokat: G. Reischl,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

meddelar följande

dom

DOMSKÄL

1 Genom beslut av den 12 maj 1980, som inkom till domstolen den 27 maj 1980, har Tribunale civile di Ragusa i enlighet med artikel 177 i EEG-

* Rättegångsspråk: italienska.

fördraget ställt flera frågor om tolkningen av fördragets konkurrensregler, särskilt artikel 85, för att kunna bedöma förenligheten med kraven i fördraget av vissa bestämmelser i "det nationella avtalet om reglering av återförsäljning av dagstidningar och tidskrifter" (nedan kallat "det nationella avtalet"), som ingicks den 23 oktober 1974 mellan "Federazione italiana editori giornali" och "Federazione sindacale unitaria giornali".

- 2 Dessa frågor har uppkommit i samband med en tvist mellan innehavaren av ett administrativt tillstånd för detaljhandel med tidningar och tidskrifter i allmänhet och ägarna av tidningsdistributionscentralerna i Ragusa, som rör de sistnämndas vägran att under 1978 leverera tidningar och tidskrifter till nämnda tillståndsinnehavare.
- 3 Distributionscentralernas ägare har till stöd för sin vägran gjort gällande att de inte var förpliktade att leverera tidningar och tidskrifter till innehavare av ett administrativt tillstånd för detaljhandel, eftersom ett sådant tillstånd endast öppnade möjligheten för tillståndsinnehavarna att erhålla leveranser. De har anfört att distributionssystemet för tidningar och tidskrifter i Italien vid den tidpunkten reglerades av ovan nämnda nationella avtal och att sökanden i målet vid den nationella domstolen inte uppfyllde villkoren i artikel 2 i detta avtal. De har i detta hänseende framhållit att enligt denna bestämmelse får utgivare i kommuner med mer än 2 500 invånare endast leverera sina publikationer för försäljning till innehavare av ett tillståndsbevis som har utfärdats av en partssammansatt interregional kommitté, som ger dem rätt att från distributionscentralerna erhålla dessa publikationer för försäljning.
- 4 På grundval av Corte de Cassazione dom nr 2387 av den 4 september 1962 fann Tribunale civile di Ragusa, där tvisten är anhängig i första instans, att reglerna i nämnda avtal inte stred mot italiensk nationell rätt, särskilt inte mot bestämmelserna i artikel 2598 i Codice civile (civillagen). Den utslöt dock inte att de bestämmelser i det nationella avtalet som förbjöd utgivarna av tidningar och tidskrifter att leverera dessa produkter till försäljare som inte hade erhållit tillståndsbeviset, kunde visa sig vara oförenliga med konkurrensreglerna i EEG-fördraget och har för att klargöra detta hänskjutit följande frågor till domstolen:
  - "1. Har avtalet (det nationella avtalet av den 23 oktober 1974 om reglering av återförsäljning av dagstidningar och tidskrifter) karaktär av en nationell konkurrensbegränsande samverkan som skyddar marknaden för distribution och försäljning av varje slag av inhemska och utländska tidningar; utgör det en överträdelse av det i artikel 85 i

fördraget fastställda förbudet mot konkurrensbegränsande samverkan; förorsakar det, till följd av de särskilda bestämmelser som reglerar tillträdet till handeln med tidningar samt de minimikrav, skyldigheter och sanktioner som gäller för återförsäljare, en snedvridning av konkurrensvillkoren?

2. Är inte ovannämnda avtal oförenligt med, och omfattas det inte därför av förbudet i artikel 85.1 i fördraget, i den mån det leder till diskriminering till nackdel för återförsäljare, trots det tillstånd som den behöriga myndigheten i vederbörlig ordning har utfärdat till dem – enbart på grund av att dessa inte är beredda att skaffa sig det tillståndsbevis som krävs för att erhålla leveranser – och vars utfärdande, enligt det ifrågavarande avtalet, överlåtits till den partssammansatta interregionala kommitténs skönsmässiga bedömning (för närvarande den nationella kommittén för spridning av dagstidningar och tidskrifter)?
3. Har inte detta avtal en skadlig inverkan på den fria konkurrensen, där konsumenternas val avgör antalet försäljningsställen för tidningar, på samma sätt som den marknadsreglering som införts av den nederländska sammanslutningen av återförsäljare för cyklar och cykeltillbehör, och vilken innehåller liknande principer och begränsningar som de i avtalet om dagstidningar och som förbjöds av kommissionen (beslut av den 2 december 1977; EGT nr L 20, 25.1.1978, fransk version)?
4. Kan bestämmelserna om förbud mot leveranser för återförsäljning, vilka finns i artikel 2 i det ifrågavarande avtalet och i artikel 1 i stadgan för den partssammansatta interregionala kommittén, anses uppfylla de objektiva kriterier enligt vilka all godtycklighet utesluts, och kan de omfattas av ett undantag med stöd av artikel 85.3, särskilt om de fastställdes för att bidra till en förbättring av distributionen?
5. Innebär den omständigheten att leveranser inte sker till återförsäljare som, liksom Maria Salonia, inte har förvärvat det tillståndsbevis som krävs enligt detta avtal, vilket innebär att denna personkategori fråntas möjligheten att på annat sätt erhålla produkterna för att sälja dem, att det undantag som föreskrivs i förordningarna nr 19 och 67 inte är tillämpligt och, om ett sådant undantag har godkänts, att det bör dras tillbaka?
6. Utgör inte det förfarande som föreskrivs och regleras i det ifrågavarande avtalet ett missbruk av en dominerande ställning?"

Domstolens behörighet

- 5 Motparterna i målet vid den nationella domstolen har hävdad att i förevarande fall har hänskjutandet till domstolen inte skett giltigt enligt artikel 177 i fördraget. De har för det första gjort gällande att de frågor som har hänskjutits inte har något samband med det verkliga föremålet för tvisten eftersom varken sökanden eller motparterna har åberopat någon gemenskapsrättslig bestämmelse till stöd för sina påståenden. De har vidare hävdad att de frågor som har ställts rör ett avtal i vilket ingen av parterna i målet är part. Slutligen har de konstaterat att den tolkning av fördraget som har begärts saknar praktisk betydelse eftersom det nationella avtalet av den 23 oktober 1974 inte längre var i kraft vid tidpunkten för de omtvistade omständigheterna, och att avtalet därför inte vid denna tidpunkt kunde utgöra rättslig grund för tidningsdistributörernas leveransvägran till sökanden.
- 6 Såsom domstolen har fastställt i sin dom av den 19 december 1968 i målet 13/68 Salgoil (Rec. s. 661) tillåter inte artikel 177 i fördraget, som bygger på en tydlig åtskillnad mellan de nationella domstolarnas och EG-domstolens funktioner, att domstolen bedömer skälen till beslutet om hänskjutande. Det är därför endast möjligt att avvisa en begäran från en nationell domstol om det är uppenbart att det inte föreligger något samband mellan denna domstols begäran om tolkning av gemenskapsrätten eller prövning av giltigheten av en gemenskapsrättslig regel och de verkliga omständigheterna i eller föremålet för tvisten vid den nationella domstolen.
- 7 Detta är dock inte fallet i förevarande mål. För det första hindrar inte den omständigheten att parterna i målet vid den nationella domstolen inte har väckt en gemenskapsrättslig fråga inför den nationella domstolen, att den nationella domstolen anhängiggör saken vid EG-domstolen. Andra och tredje styckena i artikel 177 i fördraget, enligt vilka en begäran om förhandsavgörande får lämnas till domstolen när en "fråga uppkommer vid en domstol i en medlemsstat", avser inte att begränsa detta förfarande till att endast omfatta en fråga om tolkningen eller giltigheten av gemenskapsrätten som har uppkommit på initiativ av den ena eller den andra av parterna i målet vid den nationella domstolen, utan omfattar även det fall där den nationella domstolen själv har väckt en sådan fråga, och anser att ett beslut i frågan från EG-domstolen "är nödvändigt för att döma i saken".
- 8 Inte heller genom den omständigheten att varken sökanden eller motparterna i målet vid den nationella domstolen är part i det nationella avtal som utgör

föremål för de frågor om tolkningen av fördraget som den nationella domstolen har hänskjutit till domstolen, kan domstolens behörighet ifrågasättas, eftersom det enda villkoret för att tillämpa artikel 177 i fördraget är att de nationella domstolarna tillhandahåller alla relevanta omständigheter beträffande gemenskapsrätten som är nödvändiga för att döma i saken.

- 9 Slutligen skall det fastslås att även om det är riktigt att det ifrågavarande avtalet sades upp av en av parterna med verkan från och med den 31 mars 1976 och alltså varken gällde vid tidpunkten för de omtvistade omständigheterna eller vid den tidpunkt då målet inleddes vid den nationella domstolen, dvs. den 21 respektive den 22 september 1978, har motparterna i målet vid den nationella domstolen dock själva i sina muntliga yttranden inte uteslutit möjligheten att vissa bestämmelser i avtalet faktiskt tillämpades efter den 31 mars 1977. Dessutom framgår det av beslutet om hänskjutande att motparterna under förfarandet i målet vid den nationella domstolen åberopade bestämmelserna i nämnda nationella avtal, särskilt artikel 2 i detta, för att få begäran avvisad.
- 10 Till följd av detta kan den invändning som gjorts av motparterna i målet vid den nationella domstolen inte godtas.

Saken

- 11 Av den första och den tredje frågan framgår att den nationella domstolen först och främst vill veta om de bestämmelser i ett avtal med nationell räckvidd, som begränsar leveransen av tidningar och tidskrifter enbart till återförsäljare som godkänts av en yrkessammanslutning vilken består av företrädare för de nationella förbunden för tidningsutgivare och återförsäljare, utgör en överträdelse av de konkurrensregler som föreskrivs i artikel 85 i EEG-fördraget.
- 12 Enligt artikel 85 i fördraget är ett avtal som kan "påverka handeln mellan medlemsstater" och som har "till syfte eller resultat" att skada "konkurrensen inom den gemensamma marknaden" oförenligt med den gemensamma marknaden och förbjudet. Såsom domstolen har fastställt i sin dom av den 6 maj 1971 i målet 1/71 Cadillon (Rec. s. 351) uppfyller ett avtal dessa kriterier om det med tillräcklig grad av sannolikhet, på grundval av samtliga objektiva rättsliga eller faktiska omständigheter, kan förutses att detta avtal direkt eller indirekt, faktiskt eller potentiellt kan inverka på handelsutbytet

mellan medlemsstaterna, så att det kan komma att hindra förverkligandet av de mål som ställts upp om en enda marknad mellan medlemsstaterna, och om det har till syfte eller resultat att begränsa eller snedvrیدا konkurrensen inom den gemensamma marknaden.

- 13 I förevarande fall föreskriver det avtal som den nationella domstolen hänvisar till exklusiv distribution i Italien av italienska tidningar och tidskrifter och omfattar bl.a. tillämpning av en bestämmelse om selektiv distribution som fastställs i artikel 2, enligt vilken endast auktoriserade återförsäljare kan erhålla leveranser av tidningar och tidskrifter.
- 14 Ett sådant avtal kan, när det omfattar en medlemsstats hela territorium, till följd av sin natur befästa en avskärmning av marknaden av nationell karaktär och på så sätt hindra den ekonomiska integration som avses i fördraget och säkerställa skydd för den inhemska produktionen.
- 15 Även om det är riktigt att det ifrågavarande avtalet i förevarande fall endast omfattar distribution av inhemska tidningar och tidskrifter och inte distribution av tidningar och tidskrifter från andra medlemsstater, kan dock ett slutet distributionssystem som omfattar de flesta försäljningsställena för tidningar och tidskrifter på det nationella territoriet också påverka distributionen av tidningar och tidskrifter från andra medlemsstater.
- 16 Med beaktande av dessa omständigheter går det i princip inte att utesluta att ett sådant avtal som den nationella domstolen hänvisar till kan, med hänsyn till sitt innehåll och sin räckvidd, påverka handeln mellan medlemsstater i den mening som avses i artikel 85.1 i fördraget i fråga om distributionen av tidningar och tidskrifter.
- 17 Det skall dock anmärkas att ett sådant avtal undgår förbudet i artikel 85 om det inte märkbart påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Visserligen är det riktigt att bedömningen av huruvida ett distributionsavtal märkbart kan påverka marknaden måste vara mer ingående för tidningar än för andra produkter men det är dock nödvändigt att, för att kunna bedöma om ett avtal märkbart kan påverka marknaden för tidningar och tidskrifter från andra medlemsstater, ta hänsyn till dels om denna marknad, vad gäller utbudet i det område som undersöks, i försäljningssyfte kan utnyttja andra distributionskanaler än de som regleras i avtalet, dels om efterfrågan på de nämnda produkterna visar sig vara oelastisk, dvs. att den inte väsentligt påverkas av det ifrågavarande avtalets ikraftträdande eller upphörande.

- 18 I detta hänseende utgör den omständigheten, att de statistiska uppgifter som kommissionen har lagt fram under det skriftliga förfarandet och kompletterat under förhandlingen visar att efterfrågan på tidningar och tidskrifter från andra medlemsstater inte har varierat väsentligt under åren 1972–1979, ett av de kriterier som måste bedömas.
- 19 Det är det nationella domstolens sak att på grundval av samtliga relevanta upplysningar som den förfogar över bedöma huruvida avtalet faktiskt uppfyller ovannämnda villkor för att omfattas av förbudet i artikel 85.1.
- 20 Till följd av detta blir svaret på den första och den tredje frågan alltså följande. Ett sådan avtal om exklusiv distribution av tidningar och tidskrifter som den nationella domstolen hänvisar till omfattas endast av förbudet i artikel 85.1 i fördraget om det visar sig märkbart kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna.

Den andra och den sjätte frågan

- 21 Den nationella domstolens andra fråga går ut på huruvida den bestämmelse i det omtvistade avtalet som föreskriver att endast återförsäljare som innehar ett tillståndsbevis som utfärdats av den partssammansatta interregionala kommittén får sälja italienska tidningar och tidskrifter, leder till en mot fördraget stridande diskriminering.
- 22 Den sjätte frågan går ut på om en sådan reglering kan utgöra ett enligt artikel 86 första stycket i fördraget förbjudet missbruk av en dominerande ställning.
- 23 Syftet med dessa två frågor är i huvudsak att klargöra om det avtal som den nationella domstolen hänvisar till är förenligt med konkurrensreglerna i fördraget med hänsyn till den omständigheten att artikel 2 i avtalet innehåller en bestämmelse som föreskriver tillämpning av ett kriterium för selektiv distribution.
- 24 Såsom domstolen har fastställt, särskilt i sin dom av den 25 oktober 1977 i målet 26/76 Metro (Rec. s. 1875), utgör selektiva distributionssystem ett bland flera konkurrensmedel som är förenligt med artikel 85.1 under förutsättning dels att valet av återförsäljare sker enligt objektiva kriterier av kvalitativ natur som grundar sig på återförsäljarens och dennes personals yrkesmässiga kvalifikationer samt på fackmässig teknisk utrustning i för-

hållande till produktens distributionskrav, dels att dessa kriterier fastställs på ett enhetligt sätt gentemot alla de återförsäljare som kan komma i fråga och att dessa kriterier tillämpas utan diskriminering.

- 25 Vad gäller ett sådant avtal som den nationella domstolen hänvisar till är det lämpligt att beakta de bestämmelser i avtalet som definierar de kriterier som reglerar valet av auktoriserade försäljare, såsom bestämmelserna i artikel 3 tionde stycket och artikel 4 i det omtvistade nationella avtalet, i vilka föreskrivs att tillståndsbeviset normalt endast skall beviljas till personer som "yrkesmässigt kan antas vara lämpliga att utöva verksamhet som tidningsförsäljare".
- 26 I förevarande fall är det den nationella domstolens sak att, mot bakgrund av ovan anförda kriterier, bedöma huruvida det faktiskt föreligger förutsättningar som kan berättiga tillämpningen av den omtvistade bestämmelsen om ett selektivt distributionssystem, inom ramen för det avtal som den skall ta ställning till.
- 27 Svaret på den andra och den sjätte frågan blir alltså följande. En bestämmelse om selektiv distribution – såsom bestämmelsen i det nationella avtal som den nationella domstolen hänvisar till – som föreskriver att de produkter som omfattas av det ifrågasvarande avtalet endast skall levereras till auktoriserade återförsäljare som innehar ett tillstånd, strider inte mot artiklarna 85.1 eller 86 första stycket i fördraget under förutsättning, dels att valet av återförsäljare sker enligt objektiva kriterier som grundar sig på återförsäljarens och dennes personals yrkesmässiga kvalifikationer samt på fackmässig teknisk utrustning i förhållande till produktens distributionskrav, dels att dessa kriterier fastställs på ett enhetligt sätt gentemot alla de återförsäljare som kan komma i fråga och att dessa kriterier tillämpas utan diskriminering.

Den fjärde frågan

- 28 Den nationella domstolens fjärde fråga går ut på om bestämmelserna i det omtvistade nationella avtalet, och särskilt de som finns i stadgan för den partssammansatta interregionala kommitténs funktioner, eventuellt kan omfattas av det undantag som föreskrivs i artikel 85.3 i fördraget om det skulle konstateras att de har till syfte att bidra till en förbättring av distributionen.

- 29 I artikel 4.1 i rådets förordning nr 17 av den 4 februari 1962 (EGT nr L 13, fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01) föreskrivs att "sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i fördragets artikel 85.1, som har tillkommit efter det att denna förordning har trätt i kraft och beträffande vilka parterna önskar åberopa bestämmelserna i artikel 85.3 skall anmälas till kommissionen. Så länge en sådan anmälan inte har gjorts, kan beslut om tillämpning av artikel 85.3 inte fattas".
- 30 Det är klarlagt att det omtvistade avtalet, som ingicks efter ikraftträdandet av nämnda förordning, hittills inte har anmälts till kommissionen. Det har under dessa omständigheter inte kunnat fattas något beslut om tillämpningen av artikel 85.3 i detta hänseende.
- 31 Det är följaktligen nödvändigt att fastslå att det avtal som den nationella domstolen har hänvisat till, i avsaknad av en anmälan till kommissionen enligt artikel 4.1 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, inte har kunnat bli föremål för en förklaring om icke-tillämplighet enligt artikel 85.3 i fördraget.

Den femte frågan

- 32 Den femte frågan går ut på huruvida det omtvistade avtalet eventuellt kan omfattas av de gruppundantag som föreskrivs i rådets förordning nr 19/65 av den 2 mars 1965 samt kommissionens förordning nr 67/67 av den 22 mars 1967.
- 33 I artikel 1.1 i rådets förordning nr 19/65 (EGT nr L 36, fransk version; svensk specialutgåva, del 08, volym 01) föreskrivs att i enlighet med artikel 85.3 i fördraget gäller artikel 85.1 inte grupper av avtal "i vilka endast två företag är parter" och som uppvisar vissa egenskaper.
- 34 Samma bestämmelse återfinns i artikel 1.1 i kommissionens förordning nr 67/67 (EGT nr L 57, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå). Av dessa bestämmelser följer således att avtal endast kan omfattas av ett gruppundantag enligt ovannämnda förordningar nr 19/65 och 67/67 om det rör sig om avtal "i vilka endast två företag är parter".
- 35 Det är klarlagt att det nationella avtal som den hänskjutande domstolen hänvisar till ingicks mellan det italienska tidningsutgivarförbundet och det

italienska tidningsåterförsäljarnas förbund. Eftersom parterna till avtalet är fackföreningar, som var för sig har ett större antal anslutna medlemmar, kan de inte anses vara "två företag" i den mening som avses i ovannämnda förordningar nr 19/65 och 67/67, vilket innebär att villkoret i artikel 1.1 i dessa förordningar inte är uppfyllt i förevarande fall.

- 36 Svaret på den femte frågan blir alltså följande. Det avtal som den nationella domstolen hänvisar till utgör inte ett avtal i vilket "endast två företag är parter" i den mening som avses i artikel 1.1 i rådets förordning nr 19/65 av den 2 mars 1965 och kommissionens förordning nr 67/67 av den 22 mars 1967 och omfattas därför inte av den grupp av avtal som, med stöd av ovannämnda förordningar, kan undantas från tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget.

Rättegångskostnader

- 36 De kostnader som har förorsakats av Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 27 maj 1980 har förts vidare av Tribunale civile di Ragusa – följande dom:

- 1) Ett sådant avtal om exklusiv distribution av tidningar och tidskrifter som den nationella domstolen hänvisar till omfattas endast av förbudet i artikel 85.1 i fördraget om det visar sig märkbart kunna påverka handeln mellan medlemsstater.
- 2) En bestämmelse om selektiv distribution – såsom bestämmelsen i det nationella avtal som den nationella domstolen hänvisar till – som föreskriver att de produkter som omfattas av det ifrågavarande avtalet

endast skall levereras till auktoriserade återförsäljare som innehar ett tillståndsbevis, strider inte mot artiklarna 85.1 eller 86 första stycket i fördraget under förutsättning, dels att valet av auktoriserade återförsäljare sker enligt objektiva kriterier som grundar sig på återförsäljarens och dennes personals yrkesmässiga kvalifikationer samt fackmässiga tekniska utrustning i förhållande till produktens distributionskrav, dels att dessa kriterier fastställs på ett enhetligt sätt gentemot alla de återförsäljare som kan komma i fråga och att dessa kriterier tillämpas utan diskriminering.

- 3) Det avtal som den nationella domstolen hänvisar till har inte, i avsaknad av en anmälan till kommissionen enligt artikel 4.1 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, kunnat bli föremål för en förklaring om icke-tillämplighet enligt artikel 85.3 i fördraget.
- 4) Det avtal som den nationella domstolen hänvisar till utgör inte ett avtal i vilket "endast två företag är parter" i den mening som avses i artikel 1.1 i rådets förordning nr 19/65 av den 2 mars 1965 och kommissionens förordning nr 67/67 av den 22 mars 1967 och omfattas därför inte av den grupp av avtal som, med stöd av ovannämnda förordningar, kan undantas från tillämpningen av artikel 85.1 i fördraget.

Mertens de Wilmars	Pescatore	Mackenzie Stuart	O'Keeffe	Bosco
Touffait	Due	Everling	Chloros	

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 16 juni 1981.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

J. Mertens de Wilmars
Ordförande